

Indspil til Produktivitetskommissionen

FTF mener, at Produktivitetskommissionen skal fokusere på, hvilke betingelser der skal til for at styrke produktiviteten i offentlige og private virksomheder. Der bør også ses på mindre målbare forhold som motivation og tillid samt de problemer, som er forbundet med at måle produktivitet i offentlig og privat service.

Produktiviteten i samfundet hænger traditionelt tæt sammen med vækst og jobskabelse. FTF ser derfor med stor alvor på de problemer, der tilsyneladende har været med den danske produktivitsudvikling gennem de seneste 15-20 år. Det var sammen med de beskedne vækstprognoser netop afsættet for det vækstudspil, Vækst², som FTF udgav sidste år. Udspillet fokuserer på det dynamiske samspil mellem offentlig og privat og indeholder en lang række konkrete forslag til, hvordan man kan styrke væksten.¹

Den lave danske produktivitsvækst er et stort mysterium. Tidligere analyser fra bl.a. DØR og Nationalbanken er ikke nået frem til entydige konklusioner på årsagerne til den lave produktivitsvækst. Mysteriet består desuden i, at der sideløbende med den svage produktivitsudvikling har været en forholdsvis gunstig udvikling i dansk eksport. Fx har AE-rådet vist, at Danmarks markedsandele indenfor OECD har ligget stabilt over de seneste 10 år, og bedre end en række af vore nære nabolande.² Det indikerer både, at konkurrenceevne er langt mere end løn og produktivitet, samt at de nuværende produktivitsopgørelser ikke synes specielt valide.

Derfor ser FTF frem til, at Produktivitskommissionen med sit arbejde kan bidrage med ny viden og nye løsninger, som kan være med til at styrke væksten i Danmark. Overordnet mener FTF, at uddannelse, innovation, medarbejdernes engagement og faglighed samt en effektiv offentlig sektor er nogle af de vigtigste drivkræfter for produktivitet og vækst. Derfor er der brug for viden og analyser om de barrierer, der hindrer disse drivkræfter i at folde sig ud. Samtidig er usikkerheden ved produktivitsmålinger også et forhold, som må adresseres. Disse temaer bør efter FTF's opfattelse indgå i kommissionens arbejde og analyser, og de uddybes nærmere i det følgende.

¹ www.ftf.dk/vaekst

² <http://www.ae.dk/analyse/dansk-eksport-er-bedre-end-sit-rygte>

Uddannelse og produktivitet

DØR's efterårsrapport fra 2010 viste en klar sammenhæng mellem uddannelse og produktivitet, og noget af de sikreste, vi ved om produktivitet, er, at videregående uddannelse gavner produktiviteten.

De videregående uddannede udgør i dag ca. 35% af den samlede arbejdsstyrke, og den andel vil kun stige i årene frem i takt med regeringens 60%-målsætning og globaliseringen med udflytning af jobs mv. Men ikke alle ender med en akademisk uddannelse. Mange har og vil få en erhvervsrettet videregående uddannelse i form af en professionsbachelor- eller erhvervsakademiuddannelse. Der er behov for mere viden om, hvordan og hvor meget disse grupper bidrager til produktiviteten, især fordi de ofte er beskæftiget inden for offentlig sektor og privat service, hvor det er vanskeligt at måle produktivitet (jf. nedenfor).

Der kan også være behov for mere viden om *hvordan* uddannelse påvirker produktivitet. Hvilke betingelser på arbejdspladsen er fx med til at gøre uddannede medarbejdere på arbejdspladsen mere produktive? Har det noget at gøre med ledelse, samarbejdskultur, eller organisering af arbejdet?

Innovation og produktivitet

En anden kilde, som der er rimelig dokumentation for gavner produktivitet, er innovation. Den nye konkurrenceevneredegørelse fra Erhvervs- og Vækstministeriet viser fx, at innovative virksomheder har ca. 20% højere produktivitet end ikke-innovative virksomheder.³ Samtidig viser de internationale målinger, at Danmark kun placerer sig i midterfeltet hvad angår andelen af innovative virksomheder.

FTF har gennem flere år haft et stærkt fokus på innovation, især den bruger- og medarbejderdrevne innovation, som iflg. OECD's anbefalinger er fremtidens vigtigste innovationskilder. Tidligere danske og internationale undersøgelser har også vist, at medarbejderinddragelse har en positiv effekt på innovation, produktivitet, motivation mv.⁴

I forbindelse med regeringens arbejde med en ny innovationsstrategi har FTF spillet ind med en række forslag, der kan styrke innovationskapaciteten.⁵ Det gælder bl.a. mere systematisk inddragelse af medarbejdere og brugere. FTF har sammen med DEA og Professionshøjskoler-

³ <http://www.evm.dk/~media/oem/pdf/2012/publikationer-2012/redegoerelse-om-vaekst-og-konkurrenceevne-2012.ashx> (p.66).

⁴ En række forskellige studier er refereret i flg. analyse fra DAMVAD (pp. 20-23): http://www.lo.dk/Politik/Erhvervspolitik/~media/LO/Politikomrader/Beskaftigelse/ErhvervsForskningBolg/Vaekstforfremtiden/120330_Faktanotat_Mennesker_viden_kompetencer.ashx

⁵ <http://fivu.dk/nyheder/temaer/2012/innovationsstrategi/indspil/ftf-input-innovationsstrategi.pdf>.

nes Rektorkollegium også fået udarbejdet en analyse af professionshøjskolernes innovationspotentiale.⁶

I Produktivitetskommissionen kunne det derfor være relevant at analysere, hvordan innovation bedst omsættes til øget produktivitet på private og offentlige virksomheder. Hvilke betingelser skal være til stede? Er der fx én type innovation, der er mere produktivitsfremmende end andre?

Betydningen af medarbejdernes motivation og faglighed

Der er allerede foretaget en del analyser af produktivitsudviklingen, jf. ovenfor. Alligevel er der stadig mange "sorte pletter" i vores viden om produktivitet og årsagerne til den sløje danske udvikling. FTF vil derfor opfordre til, at Kommissionen tænker i nye baner og inddrager forhold i analyserne, der har manglet i de hidtidige og overvejende økonomisk inspirerede analyser om produktivitet.

FTF mener, at der er behov for mere viden om, hvordan virksomhedsinterne forhold som medarbejdernes motivation, engagement, ledelse og faglighed påvirker produktiviteten. Dette vil formentlig kræve indsamling af survey- og kvalitative data som supplement til de nuværende registerdata om produktivitet. Det vil samtidig flugte godt med økonomi- og indenrigsministerens udmelding op til Produktivitetskommissionens nedsættelse, hvor hun udtalte, at Kommissionen også skulle se på "den sorte boks" – nemlig medarbejdernes engagement, faglighed og motivation.⁷

Ligeledes kunne det være interessant at analysere, hvordan tillid mellem medarbejdere og ledere på arbejdspladserne har indflydelse på produktivitet, jf. også regeringens arbejde med en moderniserings- og tillidsreform i den offentlige sektor. Den anerkendte amerikanske management-ekspert, Stephen M.R. Covey, har fx skrevet om, hvordan tillid ikke blot er en blød værdi men også en konkret økonomisk driver i virksomheder. Hans basale argument er, at tillid øger hastigheden i transaktioner og dialog mellem mennesker og derfor også sænker omkostningerne.⁸

Produktivitet i den offentlige sektor

Vi har en stor og effektiv offentlig sektor i Danmark med mange dygtige medarbejdere, som er en vigtig del af samfundsøkonomien. Derfor er det vigtigt, at Kommissionen går i dybden med produktivitet, effektivitet og kvalitet i den offentlige sektor, jf. kommissoriet.

⁶ <http://dea.nu/publikation/professionshøjskolerne-et-potentiale-innovation>

⁷ "Regeringen parat med ny kommission", Børsen 26.01.2012. Nye studier viser også en positiv sammenhæng mellem medindflydelse, motivation og produktivitet mv., jf. "Medindflydelse øger produktiviteten", Danske Kommuner nr. 23, 2012.

⁸ S. Covey, "The Speed of Trust", Free Press 2006.

Vi ved, at fx personalet i sundhedsvæsenet har præsteret en stor produktivitetstigning gennem flere år. Men generelt er den offentlige sektors ydelser en kompleks størrelse og ikke-markedsudsatte og derfor svære at måle.

Danmarks Statistiks forsøgsprojekt med outputbaseret produktivetsmåling i den offentlige sektor er et udmærket udgangspunkt.⁹ Men forsøget har også vist, at det på mange områder er vanskeligt at identificere egnede outputbaserede mål, især hvis kvalitetsdimensionen også skal indfanges.

Derfor er der brug for, at Kommissionen udvikler solid viden om, hvordan vi opgør produktivitet i den offentlige sektor på en retvisende måde, herunder om det overhovedet giver mening at anvende et klassisk produktivetsbegreb i den offentlige sektor. Der kan fx være behov for at udvikle nye aktivitetsmål, der siger noget meningsfuldt om kvaliteten af ydelserne i den offentlige sektor.

Forbedring af produktivetsmålinger

Det er ikke kun i den offentlige sektor, at der er måleproblemer forbundet med produktivitet. Også i serviceerhverv som fx finanssektoren, hvor outputtet heller ikke nødvendigvis er en konkret fysisk størrelse, kan det være svært at opgøre produktivitet. Produktivetsbegrebet er på sin vis et levn fra industrisamfundet, hvor det er forholdsvis enkelt at måle produktivitet i form af, hvad der helt konkret fremstilles på en arbejdstime. Imidlertid fylder offentlig og privat service i dag ca. 70 pct. af samfundsøkonomien, og tjenesteydelser fylder nu over 40 pct. af den samlede ekspert. Det sætter spørgsmålstegn om, hvor valide de nuværende produktivetsmålinger i virkeligheden er. Eksempelvis er der servicebrancher i Danmarks Statistiks registre, der har haft negativ produktivetsudvikling lige siden 1960'erne, hvilket forekommer ret usandsynligt.¹⁰

Produktivetskommission bør derfor også se på kvaliteten af de nuværende produktivetsmålinger og hvor store usikkerhedsmomenter, der reelt er ved tallene.¹¹ Det kan danne baggrund for et udviklingsarbejde, der på lidt længere sigt kan forbedre målingerne, så de giver et mere bedre billede af produktivitetens faktiske udvikling.

⁹ <http://www.dst.dk/pubpdf/15033/produktivitet2010>

¹⁰

http://www.lo.dk/Politik/Erhvervspolitik/~/_media/LO/Politikomrader/Beskaftigelse/ErhvervForskningBoliq/Vaekstforfremtiden/120907_Faktanotat_Nationale_styrkepositioner.ashx

¹¹ Usikkerhederne er bl.a. beskrevet p.101 i:

<http://www.evm.dk/publikationer/2009/okonomisk-tema-den-danske-produktivetsudvikling>